

el *Bergelit* de St. Cugat; podrien ser formes arabitza- des o mossàrabs, ço que permetria la *b-*; però aquesta explicació fóra incompatible amb el nom de Calassanç.

Si tanmateix és vàlida la variant *Buriguelli* (interpretant *burg*) potser encara es podria salvar en part la idea de Pita que hi hagi l'ar. *burg*, i conciliar-ho tot, admetent que hi hagi un altre NP aràbic 'la Torre de X.', tipus toponímic ben corrent (*Bujaraloz*, *Burjassot*, *Burg-arossa*, *Canarrossa*, vol. I, s. v.). Seria un nom de la vividíssima arrel àr. *blā* 'durar, ser permanent', d'on vénen el nom d'Ibn-Khaldūn i altres personatges ben coneguts; tan fecunda en NPP que Hess, a Aràbia sola, ja en registra cinc; entre ells veiem sis testimonis de *Hālid* a Aràbia i altres països musulmans, i a Algèria n'hi ha altres sis (*GGAlg.*, 221, 218a). Cf. també *Benifallet*.

Així salvaríem els entrebancs fonètics i tindríem una explicació raonable de tots quatre noms, si admetéssim que la *Be-* moderna de *Berguelli* i la dels altres dos noms és deguda a alguna contaminació (com p. ex. la dels refinats NPP aràbics en *Pen-* o *Bel-*) o altra qualsevol alteració. Car el *H-* inicial s'hauria perdut normalment dins el grup *-rǧb-* majorment, puix que en els arabismes catalans es dóna sovint l'evolució *b- > g-*; i la *-d* final, so ben dèbil, s'hauria perdut en el NL de Calassanç i ensordit en *-t* en els altres dos. El NP en qüestió podria ser també (o millor que *Hālid*) el derivat *Hāllādī* d'Algèria (*GGAlg* 221), amb l'avantatge d'explicar bé la *l* de *Berguelli* i no menys la *-l* dels altres; en efecte: *ā* estava subjecte a imela, i podent-se tornar *i* (com en l'àrab de Granada), per la metafonia de la *-i* final.

Quant a l'alteració de *Bu-* en *Ber-*, també podria ser per l'etimologia popular *verger* o *verga*, o la del NP cat. *Bertran*. Més que més a Calassanç car a 15 k. d'allí hi ha el llogaret *Pueyo de Mar-guillén*, en la ctra. de Graus a Benavarri, agr. de Torres del Obispo on intervindrà el NP *Guillem*.¹

¹ En canvi, fins consentint a dissociar-ne als altres dos NLL, no sembla possible creure que en *Berguelli* hi hagi etimologia semblant o, igual, a la de *Mar-guillén*: no hi ha proximitat immediata, ni s'exploraria el canvi de *-llem* en *-ll*.

BERGÚS

Gran pagesia i església rural dalt de l'altiplanície que domina Cardona pel S. i SO. És a 6 k. de Cardona. Constitueix el nucli d'un poblat agregat de cases escampades que l'any 1964 tenia 135 habitants, segons el *Nomenclator* d'Aedos.

HOMONIMS I PARÒNIMS. 1) *Bergusitanus*. Antic nom personal de la Narbonensis: «T. Vipongius Homullus Bergusitanus» (*CIL* XII, 4529).

2) *Bergusia*. Nom, potser de deessa, testimoniat per una inscripció de la Côte d'Or: «deo Vcueti et Bergusiae Remus Primi f. donavit u.s.l.m.» (*CIL* XIII, 11247). Vegeu algunes observacions sobre aquest nom

en Whatmough, *The Dialects of Ancient Gaul*, pp. 508 i 627.¹

3) *Bergussa*. Nom personal masculí testimoniat en una antiga inscripció (*CIL* XIII, 3285) de la zona del Rin (cf. Weisgerber, *RbGC*, 286 i n. 31).

4) *Bergoise*. A St. Martín-l'inférieur (Ardèche). En documents antics: S. XII: «Guillelmus de *Bergoisa*»; a. 1139: «de *Bergosia*» (*Cart. de Montpellier*) (cf. Hubschmid, *ZCPH*, xxiv, 208).

5) *El Bergús*. Nom de l'estany més alt de la vall de Sant Nicolau (vall de Boí). Es troba al peu del Portal de Colomers, a 2450 m. d'alt. (cf. Coromines, *Top. V. Boí*, s. v.). Aquí és més segur que enlloc que l'homònimia és casual i que cal posar el nom en relació amb el ribag., pall. i aran. *bergàs* 'après' (cf. *PVArGc.*, s. v. *Barguèra*).

És més o menys dubtós que cap d'aquests parònims tingui gaire relació amb el *Bergús* de Cardona. D'aquest tenim documentació segura des de l'Antiguitat clàssica (T. Livi, Polibi i Ptolemeu). Deixant en cartera els altres, amb la possibilitat de paronímia casual, atinguem-nos a l'estudi del nostre, que coneixem bé:

DOC. ANT. Ptolemeu parla ja de la ciutat dels ilergetes anomenada *Βεργουσία* (Ptol., 2, 6, 67), que deu correspondre al nostre *Bergús* (cf. Holder, *Alt. C. Spr.* I, 405). Polibi esmenta els *Βαργουσιοί*, tribu entre els Pirineus i l'Ebre: *Καὶ διαβάς τὸν Ἴβηρα ποταμὸν κατεστρέφετο τὸ τε Ἰλουρηγῶν ἔθνος καὶ Βαργουσιῶν, ἔτι δὲ τοὺς Αἰρηνοσίους καὶ τοὺς Ἀνδοσίνοους μέχρι τῆς προσαγορευνομένης Πυρήνης* (*Polyb.*, 3, 35, 2). Titus Livi enumera els *Bargusios* entre els *Ilergetes* i els *Ausetanos*: «(Hannibal) Ilergetes inde *Bargusios*que et Ausetanos et Lacetaniam, quae subiecta Pyrenaeis montibus est, subegit» (*Liv.*, 21, 19, 6). Guiats per aquest context, hem de dir que la localització dels *Bargusii*, posats entre els ilergetes (a ponent) i els ausetans (zona de Vic), respon exactament a la situació de *Bergús*. Aquí tenim, doncs, la identificació segura i l'únic punt immovible en la nostra recerca etimològica.

ETIM. Disposem de dos agafadors ben clars, l'element inicial *Berg-*, en el qual és lògic veure-hi l'arrel indoeuropea *BHERGH-* 'elevació', 'muntanya', i l'element final *-ús*, que pot ser interpretat com un sufix també indoeuropeu: *-usio* o bé *-usso*, ben representat aquest en la documentació antiga d'una zona que va de Lió a Metz. Creiem, en conseqüència, que ha de tractar-se d'un topònim pre-romà indoeuropeu, potser pertanyent a un estrat primitiu com el que aportaren els sorotaptes a la nostra terra.²

Per a la interpretació dels nombrosos parònims en què podem retrobar l'element *Berg-*, vegeu el que hem dit a l'article dedicat a *Berga*.

Pel que fa a l'atmosfera lingüística del sufix *-uso* o *-usso*, i del nom personal *Bergussa*, podem veure el mapa de la pàgina 286 de l'obra de Leo Weisgerber *Rbenania Germanica-Celtica*.³ Es dibuixa clarament una àrea lugduno-mediomàtrica, situada entre el Rin